

УДК 332.122

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/155-9>**Ползікова Г. В.**кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4946-4538>**Андрус'як О. О.**студент
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»**Жара А. М.**студентка
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»**Polzikova Hanna, Andrusiak Oleksandr, Zhara Alina**
Pridniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ЧАСТИНА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В статті обґрунтовано необхідність в розвитку конкретних регіонів, зокрема, для розвитку держави в цілому. Проведено аналіз динаміки основних соціально-економічних показників та порівняння результатів з аналогічними показниками в Україні. Розглянуто таке явище, як децентралізація та її вплив на управління бюджетом для обраної адміністративної одиниці території. Вивчена проблема безробіття, його соціальний вплив на регіон та можливість часткового усунення даного явища в локальному масштабі. Описано екологічну ситуацію даної території, а також об'єкти, стан яких повинен бути врахований місцевими органами влади, а також державним апаратом. За результатами проведених досліджень визначені основні напрями формування та реалізації ефективної соціально-економічної політики у Дніпропетровській області. Розглянуто доцільність встановлення такої політики в теперішніх умовах, основні шляхи реалізації запропонованих принципів управління та можливість взаємодії регіональної політики запропонованої територіально-адміністративної одиниці з політикою держави.

Ключові слова: базова дотація, реверсна дотація, еколого-економічна статистика, децентралізація, регіональна політика.

ANALYSIS OF A SOCIAL AND ECONOMIC STATE IN DNIPROPETROVSK REGION AS A PART OF THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEM OF UKRAINE

The article substantiates the necessity for the development of specific regions. The role of a region in the system of intergovernmental relations and in the creation of a solid economic system as a whole is determined. The analysis of the dynamics of basic socio-economic indicators and comparison of results with similar indicators in Ukraine are carried out. Such phenomenon as decentralization and its effect on a budgetary management for chosen territory administration unit is considered. The object of the study is the Dnipropetrovsk region in general and OTG, which are located in the region, in particular. In the course of the study, the probable problems of the chosen method of implementing a budget system and ways to solve them are considered. The present state of the regional industry and the problems concerning vital important and even strategic facilities are studied. An example of such an object of strategic importance is the state enterprise "Production Association Southern Machine-Building Plant" named after O. M. Makarov that produces rocket and space equipment and technologies for defense as well as scientific and economic purposes. The problem of unemployment, its social effect on the region and possibilities for partial elimination of the given phenomenon on a local scale are considered. The demographic situation as the main derivative of the future labor market is analyzed and its current state is depicted. The environmental situation of the given territory is described as well as the facilities whose state should be taken into account not only by local authorities but government apparatus are taken into consideration. According to the results of the conducted research, the main directions of formation and implementation of effective socio-economic policy in Dnipropetrovsk region are determined. The expediency of establishing such policy in the present conditions, the main ways of implementing the proposed principles of management and the possibility of interacting the regional policy of the proposed territorial-administrative unit with the state policy is considered. The perspective of the region is analyzed on the basis of selected advantages and problems.

Keywords: basic subsidy, reverse subsidy, ecological and economic statistics, decentralization, regional policy.

JEL classification: L10, R10.

Постановка проблеми. Розвиток кожної країни з ринковою економікою тісно корелює з розвитком окремих регіонів. Поширення набувають помилки управлінських апаратів різного рівня внаслідок недостатньої обізнаності того чи іншого регіону попри сучасну тенденцію втрати влади центром. З цього приводу саме

врахування особливостей певних регіонів є пріоритетною задачею, виконання якої може призвести до формування ряду боекздатних регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою соціально-економічного стану України та її регіонів займаються з моменту набуття нашої дер-

жави незалежності в 1991 році і до сьогоднішніх днів. Багато вітчизняних вчених розглядали дану проблеми та давали практичні поради щодо вирішення різних проблем. Такі автори як Біла С.О., Шевченко О.В., Боярська О.В., Верхоглядова Н.І., Гонта О.І., Жилиєва Н.М., Кириленко О.П., Кравченко В.С., Луніна І.О., Стеченко Д.М., Чередніченко О.Д., Ватченко О.Б., Лежньова А.В., Феценко О.М досліджували питання розвитку окремих регіонів України в різні періоди її історії. Попри цей факт, вважаємо питання відкритим, особливо в умовах постійної зміни законодавчої бази нашої держави, складного економічного стану та війни на сході України.

Метою даної статті є проведення аналізу соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області на основі статистичних даних та виокремлення конкретних порад у загальних принципах соціально-економічної політики обраного регіону.

Виклад основного матеріалу. Через розмаїття проблем у нашому регіоні можна зіткнутися з дискусіями щодо напрямів виходу із складної ситуації подібного типу. Одним із небагатьох шляхом вирішення соціально-економічних проблем Дніпропетровського регіону є повна децентралізація влади в Україні.

Кожен мешканець чи то села, чи то міста має право на сучасну освіту й медицину, чисті вулиці, гарні дороги, соціальні послуги. Але люди не можуть ніяк вплинути на якість цих послуг коли відповідальні за їх надання знаходяться далеко.

Тому потрібно, щоб влада була через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їхні виконкоми. Саме органи місцевого самоврядування повинні мати широкі повноваження і достатньо коштів, щоб бути спроможними вирішувати усі місцеві питання і нести за це відповідальність [1].

У Дніпрі децентралізація дала змогу відновити будівництво метрополітену. «Саме децентралізація дала можливість міській владі міста Дніпро взяти на себе функції замовника з будівництва метрополітену» [2].

Водночас, якщо розглядати ситуацію у Дніпропетровській області в цілому, то можна скласти певну цілісну картину, адже реформа діє вже майже 5 років. У нашій області діє 56 ОТГ, які мають власний бюджет та функціонують вже не просто як територіально-адміністративна одиниці, а як повноцінні економічні суб'єкти.

Протягом 2018 року середній показник надходжень власних доходів на 1-го мешканця по 56-ти ОТГ області збільшився на 1444,5 грн. або 41,5% та склав 4923,3 грн, в той час як даний показник в межах України становить 6032,9 (+21,5% за рік). Цю тенденцію можна вважати негативною, адже тільки 10 із 56 громад (Троїцька – 21501,6 грн., Слобожанська – 21693,6 грн., Вербківська – 15947 грн., Богданівська – 15156,8 грн., Гречаноподівська – 14548 грн., Новолатівська – 11813,3 грн., Першотравневська – 9576,3 грн., Миколаївська – 9005,3 грн., Новоолександрівська – 7375,7 грн. та Зайцівська – 6847,4 грн.) перевищили середній показник. Найменш власних доходів в перерахунку на 1-го мешканця отримали Іларіонівська, Нивотрудівська, Грушівська громади – 1972,4 грн., 1725,1 грн. та 1543,9 грн., відповідно [3].

Попри весь позитивні можливості розвиток, які дає дана економічна реформа в апріїрі, в глибинах процесу

децентралізації можна знайти проблемні місця. Одне з таких місць, на думку авторів, приховане у доходах, а саме їх розподілі.

Основним з багатьох принципів децентралізації є уникнення сепаратистських настроїв між різними регіональними одиницями через нерівномірну економічну активність. З цього приводу місцеві органи влади використовують різні економічні інструменти в системі перерозподілу фінансових ресурсів на користь адміністративно-територіальних утворень, які не мають достатньо коштів у власному бюджеті. Наприклад, для досягнення даної цілі використовуються базова та реверсна дотації. Але, в той же час, психологічний тиск мас зміщується від «регіонів-реципієнтів» до «регіонів-донорів». З метою сприймання інформації на практиці пропонуємо проаналізувати наступну статистичну інформацію в межах Дніпропетровської області за всіма ОТГ даного регіону [4].

Якщо говорити про дотації, то 38 ОТГ користуються базовими дотаціями, середній показник якої становить 10,2%. Особливо чином відокремлюються Іларіонівська, Сурсько-Литовська, Нивотрудівська та Грушівська громади. Рівень базової дотації в даних економічних суб'єктів склав 23,3%, 24,2%, 29,3% та 30,9%. На даний момент ситуацію з Грушівською громадою вже можна вважати аномальною в поганому сенсі, адже експертами з децентралізації визначено, що рівень базової дотації, який припадає на 1-у ОТГ, в питомій вазі доходів не повинен перевищувати 30% [5].

Реверсну та базову дотації використовують для міжбюджетного вирівнювання, але попри теоретичну корисність даного методу можна побачити певний недолік – затрати на постійний штаб робітників та акумуляцію фінансових потоків. Держава та місцеві громади потребують в певній кількості робітників, які здійснюють перманентний моніторинг для того, щоб визначати чи потребує той чи інший бюджет фінансування ззовні. Це викликає додаткові затрати, які тиснуть на бюджети. До того ж ОТГ потрібні кошти на адміністрування базових дотацій з боку держави так само, як кошти потрібні державі яка ще до цього адмініструвала кошти з самодостатніх у вигляді реверсних дотацій.

Одним з можливих рішень викладеної проблеми може слугувати збільшення питомої ваги податків, які будуть надходити у місцеві бюджети. Таким податком може слугувати ПДФО. ПДФО – найбільший податок у статтях надходжень зведеного бюджету. Збільшення податкової бази, яка надходить до місцевих органів самоврядування, з існуючих 60% до 65% допомогло б збільшити бюджети ОТГ на 4,1%. Можливо саме ця різниця нівелює дефіцит бюджету деяких місцевих громад і збереже гроші, які б витрачалися на управління певними фінансовими потоками [6].

Другим по значущості, але не менш проблематичним, слабким місцем в існуючій економічній системі є досить велика питома вага витрат на управлінський апарат місцевих громад: 37 ОТГ з 56 витрачають понад 20% від власних доходів на утримання депутатів на місяць. Автори даної статті вважають дану тенденцію негативною та наполягають на автоматизації деяких управлінських процесів [5].

При виконанні певних заходів реформа децентралізації зможе бути бюрократичним локомотивом економічного розвитку не тільки Дніпропетровської області, але й

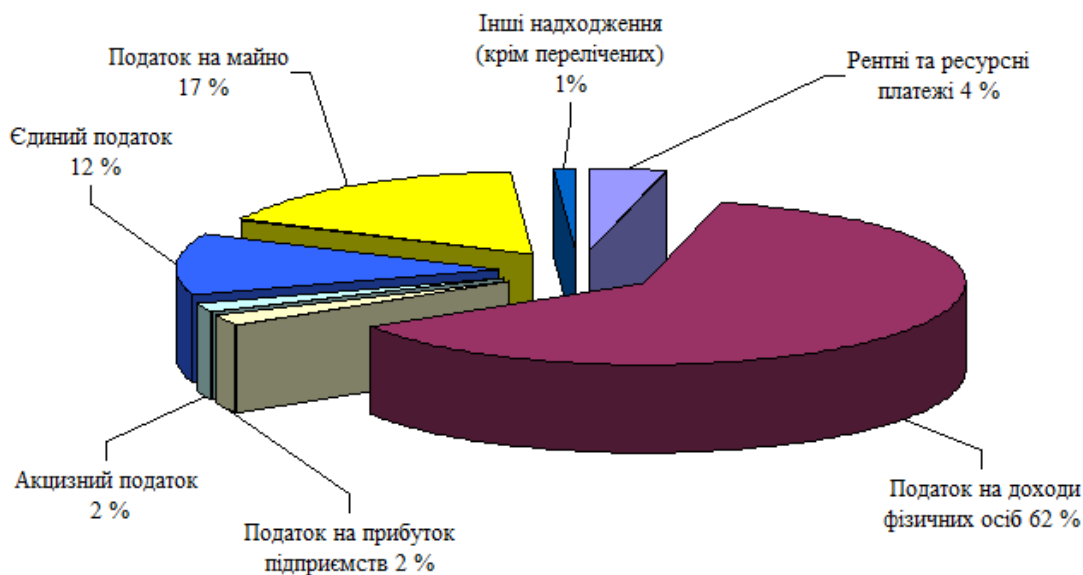

Рис. 1. Питома вага основних податків у загальній сумі збору до місцевих бюджетів у 2018 році (відсотки) [6]

усієї незалежної України в цілому. Але не завжди втрата звичних економічних зв'язків дає позитивний результат.

Ситуація на Південмаші і частково промисловості Дніпропетровської області тісно пов'язана і багато в чому обумовлена ситуацією в країні. Непередбачуваний і раптовий розрив усталених господарських зв'язків з найбільшим зовнішньоекономічним партнером України зумовив катастрофічне падіння обсягів виробництва. Особливих втрат зазнали підприємства, більшу частину портфеля замовлень яких забезпечували російські замовники. Такі заводи, як Дніпропетровський вагоноремонтний і Дніпропетровський агрегатний практично паралізовані. Постраждав і «ЮЖМАШ».

Тяжке становище Дніпропетровських підприємств ускладнилось більшою мірою через розтин політичних та економічних зв'язків з Росією. Це викликало численні проблеми розвитку багатьох Дніпропетровських підприємств, особливо галузей оборони та ракетно-космічної промисловості. Ось так, радянський світовий лідер ракетно-космічної галузі – підприємство «ЮЖМАШ» наразі знаходиться у критичному стані. Єдине що тримало його «на плаву» – це контракти з російськими підприємствами, що пов'язані щ інженерним супроводженням ракетних комплексів. З 2011 по 2014 роки надходження грошових коштів на підприємство знизилось (скоротилось) з 1,9 млрд. грн до

450 млн. грн, у тому числі від підприємств суміжників з Росії – з 1,7 млрд. грн до 28 млн. грн. [7]

Зараз ПІВДЕНМАШ здійснює збірку сучасних тролейбусів Мінського автомобільного заводу «Дніпро Т-103» (з 2013 року) і «Дніпро Т-203» двох модифікацій (з 2017 року). «Дніпро Т-203» – це подальший розвиток модельного ряду тролейбусів, які вже добре себе зарекомендували.

Нажаль не відомо, коли завод почне випускати власні тролейбуси, бо як повідомлялось, що виробництво дуже дороге. Завод вже випускав трамваї та лише одна одиниця трамваю може коштувати 1,2 млрд євро, тому Дніпро змушено купувати трамваї, що були у використанні раніше. Коли почнеться виробництво на заводі – почнуть з'являтися нові робочі місця, яких бракує. Наразі завод має великі борги та люди звільняються.

Складна економічна та політична ситуація у країні в першу чергу вплинула на соціальну сферу життя, та як наслідок, у нашому Дніпропетровському регіоні збільшилась заборгованість з виплати заробітної не тільки на Південмаші, а й на інших підприємствах.

Разом з цим виникає безробіття в Дніпровському регіоні. А безробіття викликає бідність у мешканців

Рис. 2. Рівень зайнятості [8]

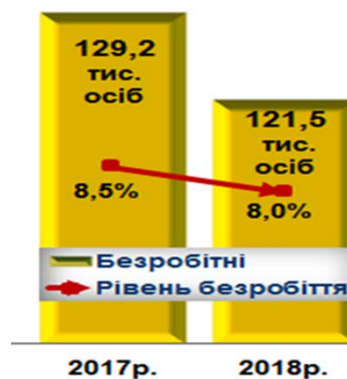

Рис. 3. Рівень безробіття [8]

Рис. 4. Середньо-облікова кількість штатних працівників [8]

міста. Бідність гальмує усе – розвиток підприємництва, інновації та соціальну сферу.

За останніми оприлюдненими даними Державної служби статистики України, ситуація на ринку праці Дніпропетровської області характеризується наступними чинниками:

Чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років за 2018 рік по Дніпропетровській області збільшилась на 11,4 тис. осіб (в порівнянні з відповідним періодом минулого року) та склала 1402,3 тис. осіб.

Рівень зайнятості, розрахований за методологію МОП склав 58,6% проти 58,0% за 2017 рік. (збільшився на 0,6 в.п.). У цілому по Україні цей показник 57,1%.

За 2018 рік чисельність мешканців області у віці 15–70 років, котрі через різні причини стали безробітними, зменшилась на 7,7 тис. осіб (у порівнянні з 2017 роком) та склала 121,5 тис. осіб.

Показник, що визначає рівень безробіття, на Дніпропетровщині залишається одним із кращих серед областей і становить 8,0% проти 8,5% за 2017 рік, в цілому по Україні цей показник – 8,8%.

У Дніпропетровській області середньооблікова кількість штатних працівників станом на 01.03.2019 року становила 762,0 тис. осіб. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року кількість штатних працівників зменшилась на 18,1 тис. осіб.

Кількість прийнятих працівників на підприємства, в організації та установи області протягом 2018 року зменшилась в порівнянні з відповідним періодом минулого року на 31,6 тис. осіб та склала 231,8 тис. осіб. При цьому з підприємств області було звільнено 251,5 тис. працівників, що на 19,7 тис. осіб більше, ніж було прийнято.

За даними органів державної статистики у березні 2019р. середня заробітна плата штатного працівника у Дніпропетровській області зросла порівняно з відповідним періодом минулого року на 23,1% і становила 10327 грн., що у 2,5 рази вище рівня мінімальної заробітної плати (4173 грн.). В м. Києві заробітна плата складає 16207 грн., в Донецькій області – 11365 грн. та Київській області – 10386 грн. В цілому по Україні – 10237 грн. [8].

Також за інформацією наданою інспекцією з питань праці та зайнятості населення Дніпровської міської ради, у місті Дніпро протягом тривалого часу спостерігається складна демографічна ситуація. Чисельність наявного населення у Дніпропетровській області, за оцінкою, на 1 березня 2019 р. становила 3200909 осіб. Упродовж січня–лютого 2019 р. чисельність населення

Рис. 5. Кількість прийнятих та звільнених працівників [8]

зменшилась на 5568 осіб. Головними причинами зменшення чисельності мешканців міста є низький рівень народжуваності. На інтенсивність дітонародження впливають структурні зміни у віковому складу жінок та стан шлюбних відносин. На погіршення демографічної ситуації значною мірою впливають факти природного скорочення на 5720 осіб, та водночас зафіксовано міграційний приріст населення 152 особи. В даній статистиці найбільшим є природне скорочення населення, тому вважаємо за необхідне розглянути екологічну ситуацію в межах Дніпропетровської області [9].

Попри досить сприятливе розташування (рівнини степової зони) та сприятливі природні можливості ґрунту (вміст гумусу в середньому складає 4,2%) Дніпропетровська область являється промисловим регіоном з відкритими екологічними проблемами. Основним показником в цьому напрямі можна вважати кількість викидів в атмосферу. І хоча за доповіддю Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської ОДА ситуація у 2017 році щодо вказаного показника покращилася та викиди скоротилися на 21% в порівнянні з 2016 році, концентрація шкідливих речовин залишається значною.

Аналізуючи еколого-економічну статистику про викиди шкідливих речовин в атмосферу за видом економічною діяльністю, можна стверджувати, що найбільша кількість підприємств-забруднювачів функціонують в таких галузях:

- переробна промисловість (55,5% від загальних обсягів викидів);
- добувна промисловість (31%);
- підприємства сфери постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря (12%).

Незважаючи на те, що такі підприємства як ПрАТ «СВРАЗ Дніпровський металургійний завод», ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» ПрАТ «ДКХЗ», ПАТ «Дніпроазот» та ПрАТ «ХайдельбергЦемент України» здійснили кроки щодо реконструкції власних газопроводів та систем фільтрації, у межах нашої області залишаються промислові об'єкти з подібними потребами. До таких об'єктів можна віднести ВП «Придніпровська ТЕС», ВП «Криворізька ТЕС», ПАТ «Нікопольський завод феросплавів» та ін. [10].

Водночас ми можемо бачити відголоски справжньої екологічної катастрофи в м. Кам'янське (колишній Дніпродзержинськ). Тут, у південній частині міста, знаходиться один із гігантів промисловості Радянського Союзу, а точніше УРСР, – «Придніпровський хімічний завод». Саме на цьому заводі перероблялося 60% від усієї уранової руди СРСР. На жаль, це не могло позначитися на природному середовищі даного регіону. Радіоактивний бруд, який залишався після переробки руди відправляли в спеціально оснащені хвостосховища, кількість яких на даний момент сягнула позначки дев'яти («Західне», «Центральний яр», «Південно-Східний», «Дніпровське» (Д), «Сухачівське» (секції 1 і 2), База «С» і №6). За часів існування Радянського Союзу створені хвостосховища конструювали так, щоб радіоактивний бруд не потрапляв в навколишнє середовище – бруд вкривали піском, шаром фосфогіпсу та спеціальною плівкою, яка потребувала постійного водопостачання для власного існування. На разі водопостачання немає а покриття та хвостосховища почали розсіпатися. Уранові відходи засипають пристосованими для цього промисловими відходами, але цього недостатньо.

Місцеві органи стверджують, що нічого не можуть зробити адже «Придніпровський хімічний завод» не належить до об'єктів комунальної власності. Даний об'єкт знаходиться у підпорядкуванні ДП «Бар'єр». «В свою чергу, Мінпаливенерго, у підпорядкуванні якого знаходиться ДП «Бар'єр» на початку осені заявило, що кошти на фінансування «Бар'єру» будуть виділені, якщо уряд схвалить «Державну цільову екологічну програму приведення у безпечний стан об'єктів і майданчика колишнього уранового виробництва виробничого об'єднання «Придніпровський хімічний завод» на 2019-2023 роки». Однак, проект з самого початку не схвалили у Міністерстві фінансів та Міністерстві економічного розвитку і торгівлі через заборону уряду на створення нових програм» [11].

У 2016-2017 рр. ДП «Бар'єр» отримало 3,7 млн. грн. на здійснення першочергових заходів. З цих грошей до

підприємства дійшли тільки 48% (тільки 0,75 млн. грн. були переплачені за ряд послуг). У 2019 р. держава виділила 14,9 млн. грн. даному підприємству, але ця сума не може повністю владнати ситуацію через 20-мільйоний борг підприємства.

Для того, щоб не допустити екологічну катастрофу не тільки в місті Кам'янське, а й по всій території Дніпропетровської області, держава повинна робити рішучі кроки по нівелюванню віх екологічних ризиків у короткий термін. Можливим рішенням даної проблеми може бути побудова спеціальних саркофагів на місті хвостосховищ. Проект можна профінансувати з певними органами місцевого самоврядування в обмін на символічну частину будь-якого активу, який належить «Придніпровському хімічному заводу» і відповідно державі [11].

Висновки. В межах Дніпропетровської області вищому керівництву ще прийдеться зіштовхнутися з вирішенням ряду соціально-економічних проблем регіону. Серед них можна виділити такі нагальні проблеми, як:

- наявність небажаних адміністративних витрат в системі перерозподілу ресурсів між місцевими бюджетами одного рівня (горизонтальне фінансування) та значні витрати на утримання бюрократичного апарату[4];
- катастрофічні тенденції в демографії регіону;
- відсутність державної та місцевої підтримки стратегічних промислових підприємств;
- високий рівень безробіття;
- частково незадовільний стан екологічного середовища.

Авторами статті було запропоновано ряд дій, які могли б теоретично покращити економіку та соціальну сферу обраного регіону. До таких порад можна віднести:

- поглиблення процесу децентралізації у сфері податкових стягнень, а саме їх розподілу, та часткова автоматизація механізму управління місцевих органів влади;
- здійснення державних закупівель певних видів промислової продукції за умови паритетного або часткового співфінансування з місцевими органами самоврядування для підтримки вітчизняного виробника та створення додаткових робочих місць;
- розробка та реалізація програм щодо покращення демографічної ситуації в області;
- розробка конкретного екологічного плану щодо зменшення шкідливих викидів в атмосферу, його прозорість та відповідність дійсності. Покращення заходів безпеки на об'єктах з підвищеною радіоактивною безпекою та розробка конкретних проектів фінансування таких заходів.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація. Загальна інформація / Прес-центр ініціативи «Децентралізація». URL: decentralization.gov.ua/about (дата звернення: 03.09.2019).
2. Децентралізація в дії / Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2343:dec (дата звернення: 10.09.2019).
3. Бюджети об'єднаних громад за 2018 рік. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ. Окремі показники виконання місцевих бюджетів 56 ОТГ Дніпропетровської області за 2018 рік / Прес-центр ініціативи «Децентралізація». URL: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/353/ДНІПРОПЕТРОВС_КА_ОБЛАСТ_.pdf (дата звернення: 17.09.2019).
4. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні) [підручник] / В.О. Онищенко та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 600 с.
5. Експерти проаналізували бюджети об'єднаних громад кожної області за 2018 рік / Прес-центр ініціативи «Децентралізація». URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10674> (дата звернення: 17.09.2019).
6. Звіт про виконання Плану роботи Головного управління ДФС у Дніпропетровській області на 2018 рік. Дніпропетровська ОДА, 2019 рік. URL: <http://dp.sfs.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/> (дата звернення: 08.10.2019).

7. Днепр, «Южмаш»: гордость, которая чуть жива. URL: <http://rian.com.ua/story/20170118/1020606670.html>. (дата звернення: 04.09.2019).
8. Щодо ситуації на ринку праці Дніпропетровської області у січні-квітні 2019 року. URL: <https://dniprorada.gov.ua/page/inspekciya-z-pitan-praci-ta-zajnyatosti-naselennya-dniprovs'koi-miskoi-radi> (дата звернення: 05.10.2019).
9. Демографічна ситуація у Дніпропетровській області у січні-лютому 2019 року / «Держстат». Головне управління статистики у Дніпропетровській області. URL: http://www.dnestrstat.gov.ua/expres/2019/04/19_04_2019/Dem_02.pdf (дата звернення: 03.11.2019).
10. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2018 рік / Департамент екології та природних ресурсів Дніпропетровської облдержадміністрації. URL: https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploadedfiles/regionalna_dopovid_ecology_2018.pdf (дата звернення: 18.11.2019).
11. Радиоактивна бомба України: чи оговтається Кам'янське від свого минулого? / ТОВ «ІА «Рубрика». URL: <https://rubryka.com/article/yak-ukrayinskyh-ekoaktyvistiv-ne-puskaly-v-polshhu/> (дата звернення: 21.11.2019).

References:

1. Press center of the Decentralization initiative (n.d.). *Decentralizacija. Zagalna informacija* [Decentralization. General information]. Available at: decentralization.gov.ua/about (accessed 03 September 2019).
2. Center for Social Communications Research NBUV (n.d.). *Decentralizacija v dii* [Decentralization in action]. Available at: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2343:dec (accessed 10 September 2019).
3. Press center of the initiative Decentralization (2018). *Bjudzhetny objednanyh gromad za 2018 rik. Dnipropetrovska oblast. Okremi pokaznyky vykonannya miscevyh bjudzhetiv 56 OTG Dnipropetrovs'koi' oblasti za 2018 rik* [Budgets of united communities for 2018. Dnipropetrovsk region. Some indicators of local budget execution 56 OTG of Dnipropetrovsk region for 2018]. Available at: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/353/DNIPROPETROVS_KA_OBLAST_.pdf (accessed 17 September 2019)
4. Onyshhenko V. O. (ed.) (2015). *Finansy (derzhavni, korporatyvni, mizhnarodni)* [Finance (public, corporate, international)]. Kyiv: Centr uchbovoi' literatury. (in Ukrainian)
5. Press center of the initiative Decentralization (n.d.). *Eksperty proanalizuvaly bjudzhetny objednanyh gromad kozhnoi oblasti za 2018 rik* [Experts analyzed the budgets of the united communities of each region for 2018]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/10674> (accessed 17 September 2019).
6. Dnipropetrovsk Regional State Administration (2019). *Zvit pro vykonannya Planu roboty Golovnoho upravlinnja DFS u Dnipropetrovs'kij oblasti na 2018 rik* [Report on the implementation of the Work Plan of the Main Department of the SFS in Dnipropetrovsk region for 2018]. Available at: <http://dp.sfs.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/> (accessed 08 October 2019).
7. (n.d.) *Dnepr; «Juzhmash»: gordost, kotoraja chut zhyva* [Dnipro, "Yuzhmash": pride that is a little alive]. Available at: <http://rian.com.ua/story/20170118/1020606670.html> (accessed 04 September 2019).
8. (2019). *Shhodo sytuacii na rynku praci Dnipropetrovs'koi oblasti u sichni-kvitni 2019 roku* [Regarding the situation on the labor market of Dnipropetrovsk region in January-April 2019]. Available at: <https://dniprorada.gov.ua/page/inspekciya-z-pitan-praci-ta-zajnyatosti-naselennya-dniprovs'koi-miskoi-radi> (accessed 05 October 2019).
9. Gosstat. Main Department of Statistics in Dnipropetrovsk region (2019). *Demografichna sytuacija u Dnipropetrovs'kij oblasti u sichni-ljutomu 2019 roku* [Demographic situation in Dnipropetrovsk region in January-February 2019]. Available at: http://www.dnestrstat.gov.ua/expres/2019/04/19_04_2019/Dem_02.pdf (accessed 03 November 2019).
10. Department of Ecology and Natural Resources of the Dnipropetrovsk Regional State Administration (n.d.). *Regional'na dopovid' pro stan navkolyshn'ogo pryrodnogo seredovyshha v Dnipropetrovs'koi' oblasti za 2018 rik* [Regional report on the state of the environment in the Dnipropetrovsk region for 2018]. Available at: https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploadedfiles/regionalna_dopovid_ecology_2018.pdf (accessed 18 November 2019).
11. ІА Рубрика LLC (n.d.). *Radioaktyvna bomba Ukrainy: chy ogovtajet'sja Kam'jans'ke vid svogo mynulogo?* [Radioactive bomb of Ukraine: is Kamyanske recovering from its past?]. Available at: <https://rubryka.com/article/yak-ukrayinskyh-ekoaktyvistiv-ne-puskaly-v-polshhu/> (accessed 21 November 2019).